

Rady, które wspierają biskupa diecezjalnego

Według obowiązującego kodeksu prawa kanonicznego Kościół katolicki składa się przede wszystkim z diecezji, z którymi są zrównane inne Kościoły partykularne (kan. 368)¹. Każda diecezja, stanowiąc część Ludu Bożego, zostaje powierzona pasterskiej pieczy biskupa, który we współpracy z prezbiterium, w Duchu Świętym przez Ewangelię i Eucharystię gromadzi swoich wiernych, tworząc Kościół partykularny (kan. 369). Zgodnie z przepisami prawa do obowiązku biskupa diecezjalnego, który posiada władzę ustawodawczą, wykonawczą i sędowniczą, należy rządzenie powierzonym mu Kościołem partykularnym (kan. 376, 391 § 1). Zarówno władzę wykonawczą, jak i władzę sędowniczą biskup wykonuje sam bądź przez wikariuszy (generalnego, biskupiego, sądowego). Swą pomoc świadczyć mogą biskupowi: synod diecezjalny (kan. 460) i kuria diecezjalna (kan. 469), a także rada kapłańska i kolegium konsultorów (kan. 495, 502), jak również kapituła kanoników (kan. 503) i rada duszpasterska (kan. 511)².

Wśród wymienionych instytucji przewidzianych przez aktualny KPK, które mają wspomagać biskupa diecezjalnego w sprawowaniu władzy wykonawczej i sędowniczej tylko kuria diecezjalna na sposób stały świadczy pomoc swojemu biskupowi³. Natomiast pozostałe instytucje wspomagają go w zależności: od okoliczności

¹ *Codex Iuris Canonici* auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25.01.1983, „Acta Apostolicae Sedis” 75 (1983), pars II, s. 1–317; tekst polski w: *Kodeks prawa kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 [dalej: KPK].

² Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, t. 1, Roma 1987, s. 491–651.

³ Por. J. Krukowski, *Kuria diecezjalna*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Lud Boży*, red. J. Dyduch, W. Góralski, E. Górecki, J. Krukowski, M. Sitarz, t. 2/1, Poznań 2005, s. 345.

(kan. 461 § 1)⁴; od sytuacji i wymaganej opinii lub zgody (kan. 500)⁵; od sprawowanych uroczystości czy innych zadań wyznaczonych przez prawo i samego biskupa (kan. 503)⁶; od potrzeb duszpasterskich (kan. 514)⁷. W odpowiedzi na pytanie: „czy wszystkie instytucje i osoby służące biskupowi pomocą w zarządzaniu diecezją wchodzi w skład kurii diecezjalnej?” Józef Krukowski odróżnił znaczenie ścisłe kurii diecezjalnej od znaczenia szerszego. Według tego podziału w skład kurii diecezjalnej w ścisłym znaczeniu wchodzi te osoby i instytucje, które bezpośrednio uczestniczą w wykonywaniu władzy wykonawczej i sędowniczej przez biskupa diecezjalnego. Kodeks w kan. 469–494 zatytułowanych *Kuria diecezjalna* wyraźnie wymienia, jakie osoby i jakie instytucje należą do kurii. Natomiast w szerszym znaczeniu w skład kurii diecezjalnej wchodzi rada kapłańska, kolegium konsultorów, rada duszpasterska czy też kapituły kanoników, jako diecezjalne organy kolegialne⁸.

W podjętym elaboracie głównym zagadnieniem jest refleksja na temat rad, które wspierają biskupa diecezjalnego. W ramach wszystkich organów kolegialnych wspomagających biskupa w zarządzaniu diecezją, które są przewidziane przez KPK, należy wymienić następujące rady: rada do spraw ekonomicznych, rada biskupia, rada kapłańska, rada duszpasterska oraz rada dziekanów, która chociaż nie jest wymieniona przez kodeks, to jednak w praktyce istnieje i funkcjonuje w niektórych diecezjach⁹.

4 Por. M. Sitarz, *Synod diecezjalny*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Lud Boży*, dz. cyt., s. 336–337.

5 Por. M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Lud Boży*, dz. cyt., s. 388–389.

6 Por. J. Krukowski, *Kapituły kanoników*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Lud Boży*, dz. cyt., s. 396–397.

7 Por. E. Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, Warszawa 1985, s. 191.

8 Por. J. Krukowski, *Kuria diecezjalna*, dz. cyt., s. 346. Szerzej o rodzajach i kompetencjach pomocniczych organów kolegialnych w sprawowaniu władzy wykonawczej w Kościołach partykularnych według KPK z 1983 zob. M. Sitarz, *Competences of Collegial Organs in a Particular Church in the Exercise of Executive Power According to the Code of Canon Law of 1983*, Lublin 2013.

9 Por. L. Chiappetta, *Prontuario di Diritto Canonico e Concordatario*, Roma 1994, s. 360; J. Krukowski, *Kuria diecezjalna*, dz. cyt., s. 345, 349–350; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 388–389.

1. Rada do spraw ekonomicznych

Według obowiązującego KPK w skład każdej kurii diecezjalnej powinny wchodzić następujące osoby oraz instytucje: wikariusze generalni i biskupi (kan. 475–481); kanclerz, inni notariusze i archiwum (kan. 482–491); rada do spraw ekonomicznych i ekonom (kan. 492–494). Do realizacji posłannictwa duchowego Kościoła potrzebuje również środków materialnych. Stąd już na samym początku jego istnienia do zarządzania dobrami materialnymi wybierani byli diakoni (Dz 6, 1–4). Kodeks z 1983 roku, ustalając normy w sprawie dóbr doczesnych, nie tylko wprowadził obowiązek ustanowienia rady do spraw ekonomicznych (kan. 492 § 1), ale także urząd ekonomy (kan. 494)¹⁰. Zgodnie z wolą ustawodawcy kodeksowego w każdej diecezji powinna istnieć rada do spraw ekonomicznych, którą ustanawia jej biskup. Na czele tej rady stoi biskup diecezjalny (lub jego delegat), jako jej przewodniczący, który mianuje przynajmniej trzech członków rady oraz ekonomy, aby administrowali dobrami doczesnymi diecezji¹¹. Członkowie rady do spraw ekonomicznych mianowani na kadencję trwającą pięć lat (po jej upływie mogą być ponownie mianowani na następne pięcioletnie) nie mogą być krewnymi biskupa, aż do czwartego stopnia pokrewieństwa lub powinowactwa, ale wiernymi chrześcijanami, którzy odznaczają się prawością obyczajów, a także są ekspertami w ekonomii i w prawie cywilnym (kan. 492 §§ 1–3)¹².

Do zadań rady do spraw ekonomicznych należy między innymi: świadczenie pomocy biskupowi w zarządzaniu dobrami materialnymi jego diecezji zgodnie z dyspozycjami zawartymi w kan. 1283–1286; przygotowanie każdego roku wykazu przewidywanych przychodów i wydatków na następny rok, a także zatwierdzenie bilansu przychodów i rozchodów za rok ubiegły (kan. 493); wyrażenie wobec biskupa swojego zdania w sprawie ewentualnego usunięcia ekonomy (kan. 494 § 2);

¹⁰ Por. J. Krukowski, *Kuria diecezjalna*, dz. cyt., s. 375; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 170–171; J. Wroceński, *Udział wiernych świeckich w wykonywaniu władzy rządzenia w Kościele partykularnym*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 8 (2009), s. 221 („Ekonom, którym może być również osoba świecka, winien posiadać duże doświadczenie na polu ekonomiczno-administracyjnym i znać prawo kanoniczne oraz cywilne dotyczące kościelnych dóbr materialnych. Swoje zadania ekonom wypełnia pod nadzorem rady do spraw ekonomicznych i zwierzchnictwem biskupa diecezjalnego”).

¹¹ Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne w Kościele partykularnym według KPK Jana Pawła II*, „Studia Płockie” 14 (1986), s. 67.

¹² Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 618–623; J. Krukowski, *Kuria diecezjalna*, dz. cyt., s. 376–377.

określenie wskazań, które dotyczą obowiązku ekonoma (kan. 494 § 3). Zgodnie z KPK biskup powinien zasięgnąć opinii diecezjalnej rady do spraw ekonomicznych w następujących sprawach: „przed nominacją lub usunięciem z urzędu ekonoma diecezjalnego (kan. 494); przed nałożeniem podatku zwyczajnego i nadzwyczajnego na publiczne osoby prawne i na osoby fizyczne (kan. 1263); przed podjęciem aktu dotyczącego zarządu o większym znaczeniu, ze względu na stan materialny diecezji (kan. 1277); przed określeniem, jakie akty osób prawnych podległe jego jurysdykcji należą do zarządu nadzwyczajnego (kan. 1281); przed określeniem warunków bezpiecznej lokaty pieniędzy i innych dóbr materialnych fundacji (kan. 1305); przed podjęciem decyzji w sprawie zmniejszenia zobowiązań fundacji, z wyjątkiem zobowiązań mszalnych (kan. 1310 § 2)¹³. Poza tym biskup diecezjalny jest zobowiązany do uzyskania zgody diecezjalnej rady do spraw ekonomicznych przed podjęciem decyzji, które dotyczą: alienacji dóbr diecezji oraz innych osób prawnych podlegających biskupowi, jak również innych aktów prawnych, na skutek których majątek osoby prawnej może się znaleźć w gorszej sytuacji (kan. 1295); zarządu o większym znaczeniu ze względu na stan materialny diecezji (kan. 1277); zrzeczenia się instancji w procesie spornym w sprawach dotyczących aktów przekraczających granice zwyczajnego zarządu (kan. 1524 § 2)¹⁴.

2. Rada biskupia

Oprócz instytucji i osób, które powinny wchodzić w skład każdej kurii diecezjalnej (wikariusz generalny, wikariusz sądowy, rada do spraw ekonomicznych i ekonom diecezjalny, kanclerz, notariusze), ustawodawca kodeksowy pozostawia do swobodnego uznania biskupów poszczególnych diecezji powołanie i ustanowienie między innymi takich organów i urzędów, jak: rada biskupia, moderator kurii, wikariusz biskupi¹⁵. Dla lepszej koordynacji w zarządzaniu całą diecezją, które powinno być zawsze skierowane ku osiągnięciu większego dobra wiernych, biskup diecezjalny

¹³ Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 67, który wymienia jedynie dwa przypadki zgodnie z kan. 1263 i 1310 § 2, w których biskup jest obowiązany wysłuchać zdania rady diecezjalnej do spraw ekonomicznych, a także tylko dwie sprawy według kan. 1277 i 1292 § 1, w których biskup powinien uzyskać zgodę tej rady.

¹⁴ J. Krukowski, *Kuria diecezjalna*, dz. cyt., s. 378–379.

¹⁵ Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 598; J. Krukowski, *Kuria diecezjalna*, dz. cyt., s. 346.

może mianować moderatora kurii, a także ustanowić radę biskupią (kan. 473). Przede wszystkim w celu zwiększenia i ożywienia działalności duszpasterskiej w swojej diecezji biskup posiada również możliwość powołania rady biskupiej, która powinna składać się z wikariuszy generalnych i wikariuszy biskupich (kan. 473 § 4). Według aktualnego KPK ustanowienie takiej rady nie należy do obowiązku biskupa diecezjalnego, ale jest pozostawione do jego swobodnego uznania. Jeżeli okoliczności diecezji wymagają zdynamizowania działalności pasterskiej, a jej biskup uzna to za konieczne, może dodatkowo (oprócz wymienionych wikariuszy) powołać w jej skład również inne osoby, a zwłaszcza te, które są odpowiedzialne za różne sektory duszpasterskie w diecezji (np. duszpasterstwo młodzieży, rodzin, chorych, migrantów). Zadaniem tej rady, jako organu konsultacyjnego, jest wspieranie i udzielanie pomocy biskupowi w sprawach duszpasterstwa, które jest prowadzone na terenie jego diecezji¹⁶.

3. Rada kapłańska (rada misji) i kolegium konsultorów

Zgodnie z obowiązującym kodeksem rada kapłańska (kan. 495–501) jest jeszcze jednym organem kolegialnym wspomagającym biskupa, który jest zobowiązany do jego ustanowienia. Jego geneza sięga pierwszych wieków chrześcijaństwa, jednak po wydaniu edyktu mediolańskiego ta więź między biskupem a kapłanami uległa rozluźnieniu, ponieważ byli wysyłani na nowe tereny nieobjęte chrześcijaństwem¹⁷. Do odnowienia i ożywienia współpracy między biskupem i kapłanami przyczyniły się przede wszystkim niektóre dokumenty Soboru Watykańskiego II, a także niektóre posoborowe akty wykonawcze, które stały się równocześnie podstawą do utworzenia w KPK z 1983 roku rady kapłańskiej, rady misyjnej oraz kolegium konsultorów (kan. 495–502)¹⁸.

¹⁶ Por. L. Chiappetta, *Prontuario di Diritto Canonico e Concordatario*, dz. cyt., s. 350; J. Krukowski, *Kuria diecezjalna*, dz. cyt., s. 350; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 154.

¹⁷ Por. M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 381–382. (W pierwszych wiekach chrześcijaństwa biskup w zarządzaniu powierzonym mu Kościołem był wspierany przez kolegium prezbiterów, które tworzyło jakby jego senat. Po edykcje Konstantyna ta więź między biskupem a kapłanami rozluźniła się z powodu wysyłania ich na tereny misyjne. Natomiast ci, którzy pozostawali przy biskupie, zapoczątkowali kapituły katedralne w diecezjach).

¹⁸ Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 57–63; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 383; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 174.

Wydaje się, że główna idea i myśl utworzenia rady kapłańskiej została zawarta w dekrecie soborowym o posłudze i życiu kapłanów: „Wszyscy prezbiterzy, razem z biskupami, uczestniczą w jednym i tym samym kapłaństwie i posłudze Chrystusa, tak iż sama jedność święceń i posłannictwa domaga się ich hierarchicznej łączności ze stanem biskupim. [...] Biskupi więc, ze względu na dar Ducha Świętego dany prezbiterom przez święcenia, mają ich jako koniecznych pomocników i doradców w posłudze i w obowiązku nauczania, uświęcania i karmienia Ludu Bożego. [...] Niech ich chętnie słuchają, owszem, niech zasięgają ich rady i rozmawiają z nimi o tym, co dotyczy potrzeb pracy duszpasterskiej i dobra diecezji. Aby zaś doprowadzić to do skutku, niech mają radę, czyli senat kapłanów reprezentujących prezbiterium, która – w sposób dostosowany do dzisiejszych okoliczności i potrzeb, w formie i według norm, które trzeba określić prawem – swymi radami mogłaby skutecznie wspierać biskupa w kierowaniu diecezją”¹⁹. Udział zarówno prezbiterów, jak i biskupa w tym samym kapłaństwie, święceniach i posłannictwie sprawia, że biskupi mają swoich kapłanów jako koniecznych i potrzebnych współpracowników na rzecz pracy i posługi duszpasterskiej oraz dobra diecezji²⁰. Według ustawodawstwa kanonicznego każdy biskup diecezjalny jest zobowiązany do ustanowienia w swojej diecezji rady kapłańskiej, która jest zespołem kapłanów reprezentujących całe prezbiterium Kościoła partykularnego. Rada ta jest jakby „senatem” biskupa, należy do niej wspieranie biskupa w zarządzaniu diecezją w tym celu, aby pomnożyć jak najwięcej dobra pasterskiego powierzonych mu wiernych (kan. 495 § 1). Tak ogólne sformułowanie zadania rady kapłańskiej przez prawodawcę oznacza, że jej zakres działań może być tak szeroki i rozległy, jak wymagają tego sytuacja i warunki duszpasterskie diecezji.

Jeśli na terenach misyjnych znajduje się wikariat lub prefektura apostolska, to w takich szczególnych warunkach duszpasterskich albo wikariusz, albo prefekt apostolski powinni utworzyć radę misji (kan. 495 § 2, 502 § 4), której równocześnie przysługują kompetencje rady kapłańskiej. Składa się ona przynajmniej z trzech kapłanów misjonarzy, którym wyjątkowo ustawodawca pozwala na listowne przesłanie swojej opinii w ważniejszych sprawach (kan. 495 § 2)²¹. W przypadku gdy

¹⁹ Sobór Watykański II, Dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*, nr 7, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 478–510.

²⁰ Por. E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 174; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 382.

²¹ Por. L. Chiappetta, *Prontuario di Diritto Canonico e Concordatario*, dz. cyt., s. 350; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 384; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanoniczne-*

prawo czegoś innego nie postanawia, w Kościele partykularnym, takim jak wikariat apostolski i prefektura apostolska (kan. 368) zadania kolegium konsultorów wypełnia rada misji (kan. 502 § 4)²².

Biskup diecezjalny oprócz utworzenia rady kapłańskiej w swojej diecezji jest zobowiązany również do zatwierdzenia statutów tej rady, które są zgodne ze wskazaniami Stolicy Apostolskiej oraz własnej konferencji biskupów (kan. 496). Statuty te oparte na przepisach prawa powszechnego i ustaleniach prawa partykularnego, a także uwzględniające warunki Kościoła partykularnego powinny określać między innymi: sposób wyboru członków oraz działania rady, jej skład osobowy, strukturę, czas trwania kadencji, częstotliwość zebrań, wykaz rozpatrywanych spraw²³. Sposób wyboru członków do rady kapłańskiej, która ma reprezentować całe prezbiterium Kościoła partykularnego, powinien być określony przez statuty (kan. 499). Dlatego rada kapłańska powinna nie tylko składać się z trzech kategorii członków (z wyboru, z urzędu, z nominacji), ale również reprezentować wszystkich kapłanów diecezji pod względem różnych posług (np. proboszczów, wikariuszy, kapelanów, rektorów kościołów, pracowników naukowych) oraz pod względem terytorialnym i wiekowym (kan. 497, 499)²⁴.

Biskup diecezjalny, który posiada wszelką władzę zwyczajną, własną i bezpośrednią w powierzony mu diecezji może także swobodnie zamianować niektórych członków rady kapłańskiej (kan. 381 § 1, 497 n. 3)²⁵. Oprócz tej kategorii prezbiterów do rady kapłańskiej, zgodnie ze statutami, wchodzi również z racji urzędu: biskup koadiutor, biskupi pomocniczy, wikariusze generalni, wikariusze biskupi, wikariusz sądowy, kapłani kierujący sektorami duszpasterskimi, rektor wyższego seminarium duchownego, przewodniczący kapituły katedralnej (kan. 497 nr 2)²⁶. Natomiast z wyboru do rady kapłańskiej wchodzi połowa członków, którzy

go, dz. cyt., s. 179. Por. także S. Kasprzak, *Posługa misyjna Kościoła partykularnego według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, „Roczniki Nauk Prawnych” 11 (2001) z. 2, s. 38–48.

²² Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 635; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 395.

²³ Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 58; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 385; E. Szafranski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 175.

²⁴ Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 626–629; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 385–387.

²⁵ Por. E. Szafranski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 176.

²⁶ Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 58; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 386.

powinni być wybierani w sposób wolny przez całe prezbiterium diecezji (kan. 497 nr 1). Czynne i bierne prawo wyboru członków do rady kapłańskiej posiadają nie tylko wszyscy kapłani diecezjalni inkardynowani do diecezji, ale również nieinkardynowani do niej oraz kapłani zakonni przebywający i pracujący dla dobra diecezji, a także inni kapłani posiadający stałe lub tymczasowe zamieszkanie na terenie diecezji (kan. 498)²⁷. Biskup diecezjalny oprócz ustanowienia rady kapłańskiej w swojej diecezji (kan. 495 § 1) i zatwierdzenia jej statutów (kan. 496), powinien również ją zwoływać i jej przewodniczyć, wyznaczać tematy obrad, dopuszczać sprawy zgłoszone przez radnych (kan. 500 § 1), a także decydować o ogłoszeniu tego, co było przedmiotem posiedzenia (kan. 500 § 3). Bez biskupa diecezjalnego rada kapłańska nie może nigdy działać, dlatego też w sytuacji, gdy zaistnieje *sede impedita* (kan. 412) albo *sede vacante* (kan. 416) – jej działalność ustaje²⁸.

Tak jak synod biskupów jest organem doradczym dla biskupa rzymskiego, tak też przez analogię rada kapłańska jest dla biskupa diecezjalnego organem konsultacyjnym. W ważniejszych sprawach powinien on wysłuchać jej opinii (kan. 500 § 2)²⁹. Do skorzystania z tego głosu doradczego rady biskup jest zobowiązany w następujących przypadkach: „gdy zwołuje synod diecezjalny (kan. 461 § 1); gdy eryguje, znosi parafie lub dokonuje w nich poważnych zmian (kan. 515 § 2); przed wydaniem przepisów dotyczących przeznaczania ofiar składanych z racji wykonywania zadań parafialnych i wynagradzania duchownych (kan. 531); przed wydaniem decyzji o ustanowieniu w każdej parafii rady duszpasterskiej (kan. 536 § 1); przy udzielaniu zezwolenia na budowę nowego kościoła (kan. 1215 § 2); przed wydaniem decyzji przeznaczającej kościół do użytku świeckiego (kan. 1222 § 2); w sytuacji nałożenia podatku diecezjalnego na publiczne osoby prawne podlegające jego jurysdykcji (kan. 1263); przed powzięciem decyzji o zawieszeniu lub rozwiązaniu synodu diecezjalnego”³⁰. Aktualny KPK nie przewiduje żadnego wypadku,

²⁷ Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 627–628; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 386–387; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 177.

²⁸ Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 59; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 388.

²⁹ Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 629–630; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 176–177.

³⁰ M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 389. Por. także E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 178.

w którym biskup miałby uzyskać zgodę rady kapłańskiej przed podjęciem aktu (kan. 500 § 2)³¹.

Kadencja członków rady kapłańskiej z wyboru i z nominacji powinna być ustalona w statutach, natomiast kadencja tych, którzy weszli do niej z urzędu, winna trwać tak długo, jak długo piastują oni swój urząd. Jeżeli jest niemożliwe, aby cała rada była odnawiana co pięć lat, to powinna zostać odnowiona przynajmniej jej część, jak zaleca KPK (kan. 501 § 1)³². Do rozwiązania rady kapłańskiej może dojść z mocy samego prawa albo z powodu wygaśnięcia jej kadencji (kan. 501 § 1), albo w sytuacji *sede vacante* (kan. 501 § 2) na skutek śmierci biskupa diecezjalnego, zrzeczenia przyjętego przez biskupa Rzymu, przeniesienia oraz pozbawienia, po powiadomieniu o tym zainteresowanego biskupa (kan. 416). Poza tym biskup diecezjalny może również rozwiązać radę kapłańską, po uprzedniej konsultacji z metropolitą lub z biskupem sufraganiem (w zależności od sytuacji), jeśli rada nie wypełnia powierzonego jej zadania lub poważnie go nadużywa (kan. 501 § 3)³³. Prawodawca kodeksowy, podkreślając duże znaczenie rady kapłańskiej zarówno dla diecezji, jak i dla samego biskupa, zobowiązuje go do jej ustanowienia w ciągu roku w następujących przypadkach: po ukończeniu jej kadencji (kan. 501 § 1); po objęciu przez siebie diecezji (kan. 501 § 2); po rozwiązaniu rady (kan. 501 § 1)³⁴. Mocą samego prawa zadania rady kapłańskiej są powierzone kolegium konsultorów lub kapitule katedralnej (kan. 502 § 3) nie tylko w sytuacji *sede vacante* (kan. 501 § 2, 416), ale także w sytuacji *sede plena*, czyli: „od dnia ukończenia kadencji rady do ponownego jej ukonstytuowania się (kan. 501 § 1); od objęcia diecezji przez biskupa diecezjalnego do utworzenia rady (kan. 501 § 2); od rozwiązania rady do ponownego jej utworzenia (kan. 501 § 3)³⁵.

Do obowiązku biskupa diecezjalnego należy erylowanie spośród członków rady kapłańskiej kolegium konsultorów (kan. 502). Po swobodnym mianowaniu przez biskupa liczba członków tego kolegium powinna wynosić minimalnie

31 Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 59; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 389.

32 Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 631–632; E. Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 178.

33 Por. M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 390, 391.

34 Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 60; E. Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 178–179.

35 Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 631–632; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 391.

sześć, a maksymalnie dwanaście, a ich kadencja winna trwać przez okres pięciu lat. Jednak gdyby upłynął czas kadencji i nie zostało ukonstytuowane nowe kolegium, poprzednie kolegium konsultorów nadal wypełnia powierzone mu zadanie (kan. 502 § 1)³⁶. Kolegium konsultorów wyłonione z rady kapłańskiej tworzy jak gdyby jej prezydium i jest najbardziej stabilnym, reprezentatywnym i operatywnym organem konsultacyjnym, któremu prawo powierza i gwarantuje zachowanie ciągłości władzy w diecezji podczas sytuacji nadzwyczajnych³⁷. W sytuacji *sede plena* przewodniczącym kolegium konsultorów jest biskup diecezjalny, natomiast w sytuacji *sede impedita* lub *sede vacante* – kapłan najstarszy święceniami w kolegium konsultorów, dopóki nie zostanie ustanowiony tymczasowy rządcą diecezji zastępujący biskupa (kan. 502 § 2)³⁸.

Kiedy stolica biskupia jest obsadzona (*sede plena*), do kompetencji kolegium konsultorów, które w tym czasie jest wyłącznie organem doradczym biskupa diecezjalnego, należy: wyrażenie opinii (przy ustanowieniu i odwołaniu ekonoma diecezjalnego [kan. 494 §§ 1–2] oraz przed podjęciem aktów zarządzania o większym zakresie [kan. 1277]); uzyskanie zgody (na dokonanie alienacji [kan. 1277, 1291, 1292 §§ 1–2] oraz przewidzianych transakcji [kan. 1295]); a także bycie świadkiem urzędowym (przy objęciu urzędu przez biskupa koadiutora [kan. 404 § 1])³⁹. Natomiast kiedy zaistnieje przeszkoda stolicy biskupiej (*sede impedita*)⁴⁰, „kolegium konsultorów zarządza diecezją do czasu wyboru tymczasowego rządcy diecezji, natomiast po dokonaniu wyboru realizuje swoje funkcje doradcze, przejmuje zadania zawieszonyj w działaniu rady kapłańskiej (kan. 500 § 3), przyjmuje rezygnację z urzędu rządcy diecezjalnego oraz asystuje przy objęciu urzędu biskupa koadiutora lub biskupa pomocniczego”⁴¹. Gdy w diecezji nie ma biskupa diecezjalnego

³⁶ Por. E. Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 179.

³⁷ Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 61; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 392–394; E. Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 179.

³⁸ Por. L. Chiappetta, *Prontuario di Diritto Canonico e Concordatario*, dz. cyt., s. 257.

³⁹ Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 633–635; W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 61; M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 393.

⁴⁰ Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 62 (Podczas *sede impedita*, jeśli nie ma biskupa koadiutora albo sam ma przeszkodę, a także brakuje wykazu upoważnionych przez biskupa diecezjalnego do kierowania diecezją, wtedy kolegium konsultorów powinno wybrać kapłana, który kierowałby diecezją [kan. 413 §§ 1–2]).

⁴¹ M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 393–394.

(*sede vacante*), do zadań kolegium konsultorów⁴² o charakterze administracyjnym, władczym, kreacyjnym i konsultatywnym należy między innymi: powiadomienie Stolicy Apostolskiej o zaistniałej sytuacji (kan. 422); zarządzanie diecezją do czasu dokonania wyboru administratora diecezji (kan. 419); wybieranie administratora diecezji (kan. 421 § 1); przyjmowanie wyznania wiary od obejmującego urząd administratora diecezji (kan. 272, 485, 1018 § 1); przyjmowanie nominacyjnych listów apostolskich jako świadek kwalifikowany kanonicznego objęcia urzędu biskupa (kan. 404); spełnianie funkcji rady kapłańskiej do czasu utworzenia nowej rady (kan. 501 § 2); a poza tym wyrażenie opinii przez niektórych członków wobec legata papieskiego przeprowadzającego badanie kanoniczne kandydata w przypadku mianowania biskupa diecezjalnego lub biskupa (kan. 377 § 3)⁴³.

4. Rada duszpasterska

Rada duszpasterska jest kolejnym organem wspierającym biskupa diecezjalnego przede wszystkim w sprawach dotyczących prowadzenia i posługi duszpasterstwa na terenie jego diecezji. Zarówno podstawy doktrynalne, jak i prawne rady duszpasterskiej zostały opracowane przez Sobór Watykański II, a następnie rozwinięte przez dokumenty posoborowe. Między innymi znajdują się one w dekrecie soborowym *Christus Dominus*: „Jest rzeczą bardzo pożądaną, aby w każdej diecezji utworzono specjalną radę duszpasterską, z samym biskupem diecezjalnym na czele, w której uczestniczyliby specjalnie dobrani duchowni, zakonnicy i świeccy. Zadaniem tej rady będzie śledzenie i przeanalizowanie tego wszystkiego, co ma związek z działalnością duszpasterską i wyciągnięcie z tego praktycznych wniosków”⁴⁴. Owoce tego procesu kształtowania się rady duszpasterskiej są cztery kanony obowiązującego KPK (kan. 511–514), które określają podstawowe i najważniejsze elementy nowego organu doradczego biskupa (m.in.: kompetencje, skład personalny, czas trwania i miejsce biskupa w radzie)⁴⁵. Chociaż biskup diecezjalny nie

42 Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 635; W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 61–62.

43 M. Sitarz, *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, dz. cyt., s. 394.

44 Por. Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, nr 27, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, dz. cyt., s. 377–404.

45 Por. M. Sitarz, *Rada duszpasterska*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Lud Boży*, dz. cyt., s. 404–409; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 187–188; J. Wroceń-

ma bezwzględny obowiązek ustanowienia rady duszpasterskiej, jednak jeśli sytuacja i okoliczności duszpasterskie w jego diecezji to zalecają, powinien ją utworzyć. Z jednej strony rada winna analizować, badać i rozpatrywać działalność duszpasterską diecezji oraz życie duchowe wiernych, a z drugiej strony przedstawiać swojemu biskupowi propozycje i sugestie między innymi w sprawie katechizacji, apostołstwa, formacji duchowej i ożywiania życia sakramentalnego wiernych (kan. 511)⁴⁶.

W skład rady duszpasterskiej wchodzi wierni diecezjalni, czyli nie tylko duchowni i osoby zakonne, ale przede wszystkim świeccy, którzy powinni być wyznaczeni przez biskupa zgodnie ze statutami rady. Wierni wyznaczeni do rady duszpasterskiej powinni pozostawać w pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim, odznaczać się roztropnością, niezachwianą wiarą i dobrymi obyczajami, a także reprezentować skład osobowy całej części Ludu Bożego, która tworzy diecezję. Część członków wchodzi do rady z urzędu i nominacji biskupa, natomiast większość kandydatów do rady wyłaniają wybory bądź dekanalne, bądź środowiskowe. Osoby wchodzące w skład rady duszpasterskiej powinny być wybierane w ten sposób, aby reprezentować wszystkie kategorie, grupy i rodzaje wiernych oraz wszystkie regiony diecezji (kan. 512)⁴⁷.

Czas trwania kadencji rady duszpasterskiej powinien być określony w statutach wydanych przez biskupa, natomiast w sytuacji *sede vacante* jej działalność ustaje (kan. 513). Nowy biskup może ponownie zatwierdzić skład „starej” rady duszpasterskiej do końca jej kadencji albo wyznaczyć i ustanowić nowy skład rady. Zaleca się, aby zmiana wszystkich członków rady jako stałego organu nie następowała w jednym czasie, ale dokonywała się według systemu rotacyjnego, który zapewniałby jej pewną ciągłość i kontynuację⁴⁸.

Gdy zalecają to okoliczności duszpasterskie, biskup diecezjalny przynajmniej jeden raz w roku zwołuje radę duszpasterską, natomiast jeśli wymaga tego dobro

ski, *Diecezjalna Rada Duszpasterska w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 34 (1991) nr 3-4, s. 105-113.

46 Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 646-647; M. Sitarz, *Rada duszpasterska*, dz. cyt., s. 404-405; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 190.

47 Por. W. Góralski, *Pozycja prawna osób świeckich w Kościele według nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 28 (1985) nr 1-2, s. 55; W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 66; M. Sitarz, *Rada duszpasterska*, dz. cyt., s. 406-407; J. Wroceński, *Udział wiernych świeckich w wykonywaniu władzy rządzenia w Kościele partykularnym*, dz. cyt., s. 220.

48 Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento...*, dz. cyt., s. 648-649; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 189.

duchowe wiernych, może zwoływać ją częściej w zależności od potrzeb pastoralnych (kan. 514 §§ 1–2). Rada duszpasterska jako kolegialny organ konsultacyjny ma za zadanie wspierać biskupa w sprawach duszpasterskich diecezji. Jej głos doradczy, wspomagający biskupa powinien odzwierciedlać zarówno propozycje, sugestie, oczekiwania, jak i opinie wiernych, które dotyczą duszpasterstwa w danej diecezji. Do biskupa diecezjalnego należy nie tylko zwoływanie rady duszpasterskiej, ale również przewodniczenie jej oraz opublikowanie wyników jej obrad (kan. 514 § 1)⁴⁹.

5. Rada dziekańska (konferencja dziekanów)

W obowiązującym KPK mowa jest o radzie kapłańskiej, radzie biskupiej, czy też radzie duszpasterskiej, natomiast nie ma żadnej wzmianki o radzie dziekańskiej (konferencji dziekanów). Istnieją jednak diecezje, w których taka rada została ustanowiona przez jej biskupów, jako jeden z organów doradczych wspierających swojego biskupa. Składa się ona z wikariuszy rejonowych, czyli dziekanów (archiprezbiterów), którzy są mianowani przez biskupa na terenie jego diecezji (kan. 374, 553)⁵⁰. Przykładem Kościoła partykularnego, w którym została powołana taka rada najpierw przez Papieża Pawła VI⁵¹ w 1977 roku, a następnie jeszcze raz zatwierdzona przez Papieża Jana Pawła II⁵² w 1998 roku, jest diecezja rzymska. Rada ta w Rzymie nosi nazwę „Rada Proboszczów Prefektów” lub „Rada Prefektów”, a nie „Rada Dziekańska” czy „Konferencja Dziekanów”, ponieważ na określenie „dziekanów” w *urbe* używa się określenia „prefekci”. Przykładem natomiast istnienia takiej rady na terenie Polski (zwanej często konferencją dziekanów) może być archidiecezja lubelska, gdzie została ona ustanowiona przez jej arcybiskupa metropolitę⁵³ w 2000 roku pod

49 Por. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne...*, dz. cyt., s. 66–67; M. Sitarz, *Rada duszpasterska*, dz. cyt., s. 408–409; E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 191.

50 Por. L. Chiappetta, *Prontuario di Diritto Canonico e Concordatario*, dz. cyt., s. 360.

51 Por. Paolo VI, *Costituzione apostolica Vicariae potestatis in urbe*, 6.01.1977, http://w2.vatican.va/content/paul-vi/it/apost_constitutions/documents/hf_p-vi_apc_19770106_vicariae-potestatis.html (13.06.2017).

52 Por. Giovanni Paolo II, *Costituzione apostolica Ecclesia in urbe*, 1.01.1998, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_constitutions/documents/hf_jp-ii_apc_01011998_ecclesia-in-urbe.html (13.06.2017).

53 Por. J. Życiński, *Dekret promulgujący Statut księży dziekanów Archidiecezji Lubelskiej*, N. 1083/*Gł*/2000, 2.12.2000, http://diecezja.lublin.pl/prawo/statut_dziekanow.htm (13.06.2017).

nazwą Konferencji Dziekanów jako jego kolegialny organ doradczy i konsultacyjny. Chociaż ustawodawca kodeksowy nie zobowiązuje biskupa diecezjalnego do ustanowienia rady dziekańskiej w swojej diecezji, to jednak Kongregacja ds. Biskupów w 1973 roku w jednym ze swoich dokumentów zaproponowała, aby biskup „miał spotkania periodyczne z wikariuszami rejonowymi (dziekanami) i rozpatrywał z nimi szczególne problemy diecezji”⁵⁴. Na przykładzie doświadczenia rzymskiej rady prefektów czy też lubelskiej konferencji dziekanów można zauważyć, że do głównych zadań rady dziekańskiej należy przede wszystkim wspomaganie biskupa diecezjalnego w sprawach duszpasterskich, a także koordynowanie działalności pastoralnej w wymienionych diecezjach.

Zakończenie

W sprawowaniu władzy wykonawczej i sądowniczej, zgodnie z aktualnym KPK, mają wspomagać biskupa diecezjalnego takie organy, jak: synod diecezjalny (kan. 460–468), kuria diecezjalna (kan. 469–494), rada kapłańska i kolegium konsultorów (kan. 495–502), kapituły kanoników (kan. 503–510) oraz rada duszpasterska (kan. 511–514). Głównym zagadnieniem niniejszego elaboratu nie było omówienie wszystkich wymienionych instytucji, ale refleksja na temat rad, które wspomagają biskupa diecezjalnego. Są one, jak wykazała analiza, kolegialnymi organami doradczymi, które mają na celu wspomagać biskupa w zarządzaniu diecezją. Do zadań rady do spraw ekonomicznych należy przede wszystkim świadczenie pomocy biskupowi w zarządzaniu dobrami materialnymi jego diecezji (kan. 492–493), natomiast w celu zwiększenia i ożywienia działalności duszpasterskiej w swojej diecezji biskup może powołać radę biskupią (kan. 473 § 4). Obowiązkiem każdego biskupa diecezjalnego jest ustanowienie rady kapłańskiej, będącej jakby jego senatem (kan. 495 § 1), a na terenach misyjnych rady misji (kan. 495 § 2), która ma skutecznie wspierać biskupa w kierowaniu diecezją dla pomnożenia dobra duchowego powierzonych mu wiernych. Poza tym, z tej rady kapłańskiej biskup powinien wyłonić i erygować kolegium konsultorów (kan. 501 § 2, 502), tworzące niejako prezydium rady. Kolegium to jako najbardziej stabilny, reprezentacyjny

⁵⁴ Congregazione per i Vescovi, *Direttorio Pastorale dei Vescovi* – 22.02.1973 (n. 188), w: *Enchiridion Vaticanum. Documenti ufficiali della Santa Sede 1971–1973*, a cura di E. Lora, vol. 4, Bologna 1985, s. 1440–1441.

i operatywny organ konsultacyjny o charakterze administracyjnym i władczym ma za zadanie nie tylko wspierać biskupa w sytuacji *sede plena*, ale również w sytuacjach nadzwyczajnych (*sede vacante*, *sede impedita*) zachować ciągłość władzy w diecezji (kan. 495–502). Biskup diecezjalny może powołać w swojej diecezji także radę duszpasterską, która będąc kolegiałnym organem doradczym, ma na celu wspierać go w sprawach posługi duszpasterskiej prowadzonej na terenie jego diecezji (kan. 511–514).

Jak można zauważyć, obecny KPK nie uwzględnił wszystkich instytucji działających na szczeblu diecezjalnym, które wspierają biskupa w kierowaniu Kościołem partykularnym. Zostały one jednak powołane w wielu diecezjach bądź ze względu na zalecenia Soboru Watykańskiego II i posoborowego prawodawstwa, bądź z powodów praktycznych, jakie w nich zaistniały. Między innymi spośród tych pozakanonicznych organów doradczych wspierających biskupa należy wymienić: radę dziekańską (konferencję dziekanów), która została wyżej przedstawiona, radę zakonną (do spraw życia zakonnego, konsekrowanego)⁵⁵, radę do spraw powołań, radę do spraw młodzieży, radę katechetyczną, radę do spraw społecznych, a także komisję liturgiczną, komisję śpiewu i muzyki kościelnej, komisję sztuki kościelnej, komisję nadzoru budownictwa kościelnego, komisję spraw ekumenicznych, komisję duszpasterstwa turystycznego, czy też komisję lub biuro do spraw migracyjnych. Powyższe organy, tak samo jak te zalecane przez kodeks, mają za zadanie przede wszystkim wspierać biskupa w kierowaniu jego diecezją⁵⁶.

⁵⁵ Por. E. Gambari, *Vita religiosa secondo il Concilio e il nuovo diritto canonico*, Roma 1984, s. 493.

⁵⁶ Por. E. Szafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, dz. cyt., s. 192–193; J. Wroceński, *Udział wiernych świeckich w wykonywaniu władzy rządzenia w Kościele partykularnym*, dz. cyt., s. 221–222 („Biskup diecezjalny w celu lepszego sprawowania troski pasterskiej może również okazjonalnie lub na stałe powoływać inne zespoły konsultacyjne, takie jak komisje czy rady...”).

SUMMARY

The Councils, which Support the Diocesan Bishop

As for the internal ordering of particular Churches, the actual Code of Canon Law mentions a few collegial organs, which assist in managing the diocese (cann. 460–514). The object of this paper is not to analyze all the auxiliary collegial organs mentioned by the Code, but to consider only those organs, which are councils – the councils, which support the diocesan bishop. Such councils are: the finance council; the episcopal council; the presbyteral council; the mission council and the college of consultors; the pastoral council – all of them support the bishop, especially in the pastoral service as well as in managing the spiritual and temporal goods of the diocese. The diocesan bishop, apart from these “canonical” councils, can also institute in his diocese other councils, which are not in the Code, for example: the decanal council, the religious council, the council concerning young people, the catechetical etc. All these serve as consultative organs of the bishop. Their opinions, advices or proposals should support the diocesan bishop and assist him in managing his diocese in a proper way.

Keywords: particular Church, diocese, diocesan bishop, auxiliary collegial organs, diocesan councils, “extracanonical” councils, pastoral service, managing the diocese

Rady, które wspierają biskupa diecezjalnego

Jeśli chodzi o wewnętrzną organizację Kościołów partykularnych, aktualny KPK wymienia kilka organów kolegialnych, które pomagają w zarządzaniu diecezją (kan. 460–514). Celem niniejszego opracowania nie jest analiza wszystkich pomocniczych organów kolegialnych podanych przez kodeks, ale jedynie tych, które są radami – radami wspierającymi biskupa diecezjalnego. Należą do nich: rada do spraw ekonomicznych, rada biskupia, rada kapłańska, rada misji i kolegium konsultorów, rada duszpasterska – wszystkie wspomagają biskupa przede wszystkim w posłudze duszpasterskiej, a także w zarządzaniu dobrami duchowymi i doczesnymi diecezji. Biskup diecezjalny obok tych „kanonicznych” rad może również ustanowić w swojej diecezji inne, których nie ma w kodeksie, na przykład: radę dziekańską, radę zakonną, radę do spraw młodzieży, radę katechetyczną itp. Wszystkie one są organami doradczymi biskupa. Ich propozycje, porady czy opinie powinny wspierać biskupa diecezjalnego i pomagać mu w prawidłowym zarządzaniu jego diecezją.

Słowa kluczowe: Kościół partykularny, diecezja, biskup diecezjalny, pomocnicze organy kolegialne, rady diecezjalne, rady „pozakanoniczne”, posługa duszpasterska, zarządzanie diecezją

BIBLIOGRAFIA

Źródła

1. *Codex Iuris Canonici* auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25.01.1983, „Acta Apostolicae Sedis” 75 (1983), pars II, s. 1–317; tekst polski w: *Kodeks prawa kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.
2. Congregazione per i Vescovi, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi* – 22.02.1973, w: *Enchiridion Vaticanum. Documenti ufficiali della Santa Sede 1971–1973*, a cura di E. Lora, vol. 4, Bologna 1985, s. 1226–1487.
3. Giovanni Paolo II, *Costituzione apostolica Ecclesia in urbe*, 1.01.1998, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_constitutions/documents/hf_jp-ii_apc_01011998_ecclesia-in-urbe.html (13.06.2017).
4. Paolo VI, *Costituzione apostolica Vicariae potestatis in urbe*, 6.01.1977, http://w2.vatican.va/content/paul-vi/it/apost_constitutions/documents/hf_p-vi_apc_19770106_vicariae-potestatis.html (13.06.2017).
5. Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje*, Poznań 2002, s. 377–404.
6. Sobór Watykański II, Dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje*, Poznań 2002, s. 478–510.
7. Życiński J., Dekret promulgujący *Statut księży dziekanów Archidiecezji Lubelskiej*, N. 1083/Gł/2000, 2.12.2000, http://diecezja.lublin.pl/prawo/statut_dziekanow.htm (13.06.2017).

Literatura

1. Chiappetta L., *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, t. 1, Roma 1987.
2. Chiappetta L., *Prontuario di Diritto Canonico e Concordatario*, Roma 1994.
3. Gambari E., *Vita religiosa secondo il Concilio e il nuovo Diritto Canonico*, Roma 1984.
4. Góralski W., *Pozycja prawna osób świeckich w Kościele według nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 28 (1985) nr 1–2, s. 49–60.
5. Góralski W., *Struktury synodalne i kolegialne w Kościele partykularnym według KPK Jana Pawła II*, „Studia Płockie” 14 (1986), s. 54–68.

6. Kasprzak S., *Posługa misyjna Kościoła partykularnego według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, „Roczniki Nauk Prawnych” 11 (2001) z. 2, s. 19–64.
7. Krukowski J., *Kapituły kanoników*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Lud Boży*, red. J. Dyduch, W. Góralski i in., t. 2/1, Poznań 2005, s. 395–403.
8. Krukowski J., *Kuria diecezjalna*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Lud Boży*, red. J. Dyduch, W. Góralski i in., t. 2/1, Poznań 2005, s. 344–381.
9. Sitarz M., *Competences of Collegial Organs in a Particular Church in the Exercise of Executive Power According to the Code of Canon Law of 1983*, Lublin 2013.
10. Sitarz M., *Rada duszpasterska*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Lud Boży*, red. J. Dyduch, W. Góralski i in., t. 2/1, Poznań 2005, s. 404–409.
11. Sitarz M., *Rada kapłańska i kolegium konsultorów*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Lud Boży*, red. J. Dyduch, W. Góralski i in., t. 2/1, Poznań 2005, s. 381–395.
12. Sitarz M., *Synod diecezjalny*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Lud Boży*, red. J. Dyduch, W. Góralski i in., t. 2/1, Poznań 2005, s. 333–334.
13. Szafronowski E., *Podręcznik prawa kanonicznego*, Warszawa 1985.
14. Wroceński J., *Diecezjalna Rada Duszpasterska w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 34 (1991) nr 3–4, s. 105–113.
15. Wroceński J., *Udział wiernych świeckich w wykonywaniu władzy rządzenia w Kościele partykularnym*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 8 (2009), s. 215–230.